

FORTIFICATIES IN BUSSUM EN NAARDEN

‘t OFFENSIEF VOOR NAARDEN

Midden vorige eeuw (1850) onderging De Hollandse Waterlinie een flinke verbetering. Ook Vesting-Naarden werd versterkt. Men zou een "Offensief voor Naarden" bouwen, zodat het Hollandse leger meer tijd kreeg om zich terug te trekken op Vesting-Naarden. Het Offensief bestond in eerste instantie uit drie werken die om Bussum heen werden gebouwd. In 1873/74 onderkende men dat het Offensief niet afdoende was en zijn er 2 batterijen toegevoegd. Het totaal van vijf werken werd "het Offensief voor Naarden" genoemd. Tegenwoordig is alleen fort Werk IV nog te zien en zijn de andere werken verdwenen.

Werk 1: Batterij "Aan de Koedijk",

Werk 2: Batterij "Vooruit Bussum",

Werk 3: Rechtervleugel van het Offensief voor Naarden,

Werk 4: Hoofdwerk van het Offensief voor Naarden,

Werk 5: Linkervleugel van het Offensief voor Naarden,

VERBODEN KRINGEN

De bouw van deze verdedigingswerken had veel invloed op de bouw en uitbreiding van Bussum. Bussum lag ingesnoerd door het Offensief. de Kringwet uit 1853 had namelijk als doel om rondom de vestingwerken een vrij schootveld te reserveren; opdat men de vijand op tijd zag aankomen. De Kringwet bestond uit drie bepalingen:

1. De kleine kring

De kleine kring besloeg vanaf het werk 300 meter rondom de verordening dat er uitsluitend met toestemming van de minister van Oorlog huizen mochten worden gebouwd van brandbaar materiaal oftewel de houten huizen.

2. De middelbare kring

Deze kring lag vanaf 300 tot 600 meter buiten de kleine kring. Hier mochten huizen gebouwd worden van hout maar op een gemetseld fundament en met een stenen stookplaats.

3. De grote kring

Deze kring lag vanaf 600 tot 1000 meter van het verdedigingswerk.

In 1921 kwam er een ontheffing van de verboden kringen. Vanaf toen kon men vrijuit bouwen. In 1925 is de Kringwet opgeheven.

WAT IS ER NOG VAN OVER

Houten huizen kun je nu nog zien bij de Nieuwe 's Gravelandseweg, Verlengde Fortlaan, Nagtglaslaan en de Santmannlaan.

Pannenkoekenfort: is nog intact, eigendom van Natuurmonumenten. Als men bij Sportpark de Meerweg de tennisvelden ,het fietspad, "het schelpenpad"op gaat, kan men vrij snel door een hek lopen, over het veld ziet men het pannenkoekenfort liggen .

Werk 1: Batterij "Aan de Koedijk", Hilversumse Meent Is vandaag de dag een speelveld

Werk 2: Batterij "Vooruit Bussum", Het Sportfondsenbad staat nu op deze plek

Werk 3: Rechtervleugel van het Offensief voor Naarden, Is nu een vijver in de bocht bij de rotonde bij Station Bussum Zuid.

Werk 4: Hoofdwerk van het Offensief voor Naarden, is nog het enige overgebleven werk.

Werk 5: Linkervleugel van het Offensief voor Naarden, daar loopt nu de A1 over heen.

Deze fietsroute met informatie is met dank aan dhr. M.J.M. Heyne tot stand gekomen.

Stichting tot Behoud van fort Werk IV

Fietsroute langs houten huizen in de Verboden Kringen

Start: fort Werk IV (www.fortwerk4.nl), Dr. Abraham Kuiperlaan 1a, Bussum
Na het verlaten van fort Werk IV gaat u op de Dr. Abraham Kuiperlaan linksaf. Dan rechts de Ceintuurbaan op, volg de Ceintuurbaan tot het einde.

Ga op het eind naar links, om via het viaduct de spoorlijn over te steken. Aan het einde van de Ceintuurbaan is links een grote vijver te zien. Hier lag **Werk III**.

Steek bij het kruispunt aan de voet van het viaduct de Struikheiweg over en ga direct naar rechts het fietspad op, dat dwars over de hei naar de Franse Kampweg loopt.

Rechtsaf de Franse Kampweg op. Na 300m is links de toegang tot de camping "De Franse Kamp". Zet de fietsen hier even neer, om op zoek te gaan naar **de betonnen bunkers uit de Eerste Wereldoorlog**, welke in twee rijen over het campingterrein zijn terug te vinden. Een aantal vlak bij de dienstgebouwtjes.

Weer op de fiets vervolgen we de Franse Kampweg tot de rotonde aan het einde van de Nieuwe 's Gravelandseweg, die u rechtsaf in gaat. Na ongeveer 200 m komt u aan het gedeelte met de houten huizen.

Houten huizen

Rechts de nummers 75, 61 en 59c en links de nummers 88, 84, 82, 78 / 78a en 72. De villa's zijn gebouwd op een afstand van 300 tot 600 m van een fort; **Werk II**, dat gelegen heeft waar nu het Sportfondsenbad staat. Deze huizen moesten in tijd van oorlog platgebrand kunnen worden, om een vrij schootsveld te verzekeren. Binnen de 300 m mocht er helemaal niets gebouwd worden. Het gaat hier om villa's van verschillende architecten van naam zoals :

nr. 88 Willem Bauer, bakkerswoning van de kolonie Walden, 1905

nr. 84-84A Hanrath, 1924,

nr. 82 W. Mackensen en F. Torno, 1922

nr. 78-78A v.d. Goot & Kruisweg, 1906

nr. 72 C.J. Kruisweg, 1920

nr. 75 Noors huis - bouwpaakket, 1906

nr. 61 Leliman, 1909

nr. 59C Kleinhout & v.d. Steur, 1926

Vervolg de Nw. 's Gravelandseweg tot de splitsing en ga links de Bredelaan op. Een paar honderd meter achter het huisje rechts, vlak vóór de splitsing, lag **Werk II**. Als de Bredelaan ophoudt, rechtdoor verder over de Prinses Irenelaan fietsen.

Op de rotonde linksaf de Meentweg op naar de Hilversumse Meent.

Waar het weiland aan uw linkerhand ophoudt (na ca. 600 m.) lag tot 1926: **Werk I**

De eerste weg naar rechts heet de Noorder Meent. Die rijdt u in tot u rechtsaf de Bloemenmeent in kunt. Aan het einde begint een fietspad, met aan uw linkerhand een weiland, dat de Koeienmeent heet. Na 170 m heeft u links een klaphek. Ga hier te voet door, het lage dijkje over, tot u links een water krijgt met daarin een eiland. Dat is het zogenaamde **Pannekoekenfort**., dat eveneens deel uitmaakte van de fortengordel rond Bussum.

Weer terug bij de fiets vervolgt u het fietspad, tussen de sportvelden door tot u uitkomt op de Meerweg. Ga hier rechtsaf.

Ga na 150 m op de kruising linksaf, de Cort van der Lindenlaan een klein stukje in, en dan rechtsaf de Zwarte Weg op. Rechts is Bussum en links is Naarden.

De tweede straat links is de Sandtmannlaan. Na enkele meters heeft u hier links en rechts **houten huizen** die, hoewel ze tegelijk gebouwd zijn omstreeks 1911 in opdracht van G.E.A. Sandtmann, toch allemaal verschillend zijn. De straat is bebouwd binnen de Middelbare Kring van de **forten aan de Karnemelksloot**.

In de Nagtglaslaan (ligt achter de Sandtmannlaan) staat op nr. 7-9 ook nog een houten woonhuis binnen dezelfde Verboden Kring. Aan het einde van het straatje gaat u linksaf de Verlengde Fortlaan in. Aan de rechterzijde staan nog meer **houten huizen**.

U komt weer uit op de Cort van der Lindenlaan en volgt die naar rechts, de spoorlijn over tot de Wilhelminakruising met de Oude Rijksweg. Steek de kruising over en ga richting "Vesting". Op de splitsing rechts aanhoudend de Kon. Wilhelminalaan in, die over gaat in de Burg. van Wettumweg **Naarden-Vesting** in. Daar aangekomen kunt u kiezen, gaat u rechtsaf, dan komt u uit bij het Nederlands Vestingmuseum (Westwalstraat 6 Naarden: www.vestingmuseum.nl) waar de hele geschiedenis van Naarden Vesting, vestingbouw en wetenswaardigheden over de Waterlinie te bekijken en beleven zijn. Gaat u linksaf de Westwalstraat in, dan ziet u op de hoek van de Westwalstraat de Turfloods aan de Nieuwe Haven, waar u een rondvaart kunt maken met de Stichting "Vestingvaart". Zie: www.vestingvaart.nl voor meer gegevens.

Eindpunt: Naarden-Vesting

